

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Олександр ЗАПОРОЖЧЕНКО

_____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 9 «Цивільний захист»

Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Галузь знань:	10 «Природничі науки»
Спеціальність:	104 «Фізика та астрономія»
Освітньо-професійна програма:	«Фізика та астрономія»

ОНУ
2022

Робоча програма навчальної дисципліни « Цивільний захист
для спеціальності Юр. Фізика та астронавтика
II рівень вищої освіти (магістр) ». Одеса: ОНУ, 2022. - 17 с.

Розробник (и):

Пайшук Л. М. - старший викладач кафедри
фізіології, здоров'я, безпеки людини та природничої освіти;
Кедрій С. П. - д. мед. н., професор кафедри;
Тьков В. В. - д. мед. н., доцент кафедри

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізіології, здоров'я і
безпеки людини та природничої освіти

Протокол № 1 від. "05" вересня 2022р.

Завідувач кафедри

Шамаєв
(підпис)

(Ольга МАКАРЕНКО)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП

Фізика та астронавтика
р/ч (Вадим АДАМЯН)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) біологічного факультету

Протокол № 2 від. "06" вересня 2022р.

Голова НМК

Чернічко
(підпис)

(Катерина ЧЕРНІЧКО)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від. " _____ " _____ 20 _____ р.

Завідувач кафедри _____

_____
(підпис)

(_____)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від. " _____ " _____ 20 _____ р.

Завідувач кафедри _____

_____
(підпис)

(_____)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		<i>очна форма (денна)</i>	<i>заочна форма (не передбачена)</i>	
Загальна кількість: кредитів – 3	Галузь знань 10 «природничі науки»	Обов'язкова дисципліна		
Змістових модулів – 1	Спеціальність 104 «Фізика та астрономія» Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Рік підготовки:		
Загальна кількість годин – 90		2-й	-	
		Семестр		
		3-й	-	
		Лекції		
		16 год.	-	
		Практичні		
		14 год.	-	
		Лабораторні		
		-	-	
		Самостійна робота		
		60 год.	-	
		Форма підсумкового контролю: залік		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «*Цивільний захист*», як освітнього компоненту циклу загальної підготовки є формування у студентів здатності творчо мислити, розв'язувати складні задачі і проблеми у природничій галузі, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу. Вивчення дисципліни полягає у набутті здобувачами освітньо-професійного ступеня компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення повсякденних та природних небезпек, техногенних аварій, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків.

Завданням модулю «*Цивільний захист*» передбачено засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту працівників, соціальний добробут населення, детермінанти, що на нього впливають; матеріальних та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій (НС), локалізації та ліквідації їхніх наслідків. Освоївши модуль дисципліни «Цивільний захист» магістри у відповідних напрямках підготовки, повинні бути здатними вирішувати професійні завдання для забезпечення вимог цивільного захисту.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формуванні елементів наступних компетентностей:

(у здобувачів, які навчаються за ОП «Фізика та астрономія»):

а) Загальних (ЗК):

- **ЗК 01.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК 02.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК 04.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

б) Спеціальні (фахові) компоненти (СК):

- **СК01.** Здатність використовувати закони та принципи фізики та/або астрономії у поєднанні із потрібними математичними інструментами для опису природних явищ.
- **СК5.** Здатність сприймати новоздобуті знання в області фізики та астрономії та інтегрувати їх із уже наявними, а також самостійно опановувати знання і навички, необхідні для розв'язання складних задач і проблем у нових для себе деталізованих предметних областях фізики та/або астрономії й дотичних до них міждисциплінарних областях.

в) Програмні результати навчання (ПР):

- **ПР1.** Використовувати концептуальні та спеціалізовані знання і розуміння актуальних проблем і досягнень обраних напрямів сучасної теоретичної і експериментальної фізики та/або астрономії для розв'язання складних задач і практичних проблем.
- **ПР12.** Створювати фізичні, математичні і комп'ютерні моделі природних об'єктів та явищ, перевіряти їх адекватність, досліджувати їх для отримання нових висновків та поглиблення розуміння природи, аналізувати обмеження.
- **ПР14.** Брати продуктивну участь у виконанні експериментальних та/або теоретичних досліджень в області фізики та астрономії.

Очікувані результати

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- характеристику осередків ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного і воєнного часу;
- способи і засоби захисту населення від вражаючих факторів, аварій, катастроф, наслідків

- стихійних лих і невизначених умов пандемій та біологічних небезпек (зокрема Covid-19);
- порядок дій сил ЦЗ і населення в умовах надзвичайних обставин;
- методику прогнозування можливої радіаційної, хімічної, біологічної (бактеріологічної, вірусологічної) обстановки;
- основи організації і здійснення заходів щодо надання допомоги потерпілим і життєзабезпечення населення при виникненні НС;

Вміти:

- практично здійснювати заходи захисту населення від наслідків аварій, катастроф, наслідків стихійних лих і сучасної зброї масового ураження
- оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну обстановку;
- керувати підготовкою формувань і проведенням рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єкті господарчої діяльності відповідно до майбутньої спеціальності;

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити НС

Роль та місце захисту населення відповідно до Кодексу цивільного захисту України (01.07.2013 року). Надзвичайні ситуації мирного та воєнного часів, їх вплив на життєдіяльність людей та характеристика осередків ураження. Загальна характеристика можливих наслідків надзвичайних ситуацій в Україні. Характеристика осередків ураження, що виникають при застосуванні сучасних засобів ураження.

НС, причини виникнення та складові системи їх моніторингу. Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері відповідальності центральних органів виконавчої влади. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів вражаючих чинників джерел техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню.

Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків. Опис явищ, що прогнозуються, перелік вихідних даних. Способи виявлення потенційно-небезпечних зон з імовірними джерелами НС. Зонування територій за ступенем небезпеки.

Тема 2. Планування з питань цивільного захисту. Методика підготовки і проведення занять, розробка плану-конспекту для проведення занять з ЦЗ.

Нормативно-методичні документи із створення і управління діяльністю спеціалізованих служб та (або) функціональних підсистем Єдиної державної системи цивільного захисту в залежності від профільного напрямку ВНЗ. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу ОГ до дій у НС, організація і проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацювання заходів за планами реагування на НС, локалізації та ліквідації аварій.

Організація навчання населення з цивільного захисту оборони, методика проведення занять з цивільного захисту. Навчання населення з цивільної безпеки. Методика підготовки і проведення занять, розробка плану-конспекту для проведення занять з цивільного захисту. Методика розробки планів з попередження НС. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.

Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій. Методика планування заходів із фізичного, функціонального, та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС. Дії викладачів і учнів у надзвичайних ситуаціях.

Тема 3. Прогнозування, оцінка обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження. Захисні споруди ЦЗ. Засоби індивідуального захисту населення. Медико-тактична характеристика аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах. Надзвичайні ситуації воєнного часу. Особливості

поведінки та захисту.

Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними (РР) та небезпечними хімічними речовинами (НХР) під час аварійного прогнозування можливої обстановки за відповідними таблицями. Методика розрахунку зон проведення загальної та часткової негайної евакуації на ранній фазі розвитку радіаційної аварії.

Протирадіаційний захист в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження. Типові режими радіаційного захисту і функціонування ОГ в умовах радіоактивного забруднення місцевості. Медико-тактична характеристика аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах. Характеристика надзвичайних ситуацій воєнного часу (ядерної, хімічної, біологічної зброї масового знищення), особливості поведінки та захисту.

Захист населення в надзвичайних ситуаціях. Основні принципи і способи захисту населення у надзвичайні ситуаціях. Захисні споруди цивільної оборони. Засоби індивідуального захисту населення

Тема 4. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС.

Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ. Визначення показників, що характеризують ушкодження будівель, споруд та обсяги завалів у зонах НС, спричинених природними чинниками фізичного походження. Інженерна підготовка зсувних та зсувонебезпечних територій. Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування підпірних споруд (греблі) водосховищ.

Заходи з мінімізації небезпечних наслідків, які запроваджуються завчасно та у разі загрози затоплення. Заходи щодо захисту населення при катастрофічних затопленнях. Розрахунок сил і засобів при затопленні (підтопленні) населених пунктів. Класифікація вибухо-пожежонебезпечних зон. Характеристика ступенів руйнування. Оцінка стійкості роботи ОГ внаслідок вибуху газоповітряної суміші. Методика оцінки збитків від наслідків НС за основними його видами.

Тема 5. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС.

Медико-санітарне забезпечення населення на випадок НС. Засоби медичного захисту їх склад, умови накопичення, зберігання та використання за призначенням. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. Завдання системи медичного захисту постраждалого населення внаслідок НС.

Використання та забезпечення вдосконалення методів і засобів надання термінової медичної допомоги і лікування постраждалого населення з урахуванням характеру НС. Організація і координація робіт з надання термінової медичної допомоги та евакуації постраждалого населення із зон НС. Обмежувальні протиепідемічні медико-санітарні і адміністративні заходи. Комплекс заходів із запровадження на територіях карантину або обсервації.

Тема 6. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС, Функції у сфері цивільного захисту. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС.

Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Завдання психологічного захисту. Своєчасне визначення контингенту постраждалих та розв'язання соціальних потреб. Недопущення паніки та недоброчесного розподілу допомоги. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку.

Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервово-психічних порушень. Принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі. Недопущення паніки та недоброчесного розподілу допомоги. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п/с	лаб	ср	
1	2	3	4	5	6	
Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС. Роль і місце захисту населення відповідно до Кодексу цивільного захисту України (01.07.2013 року). Надзвичайні ситуації мирного і воєнного часів та їх вплив на життєдіяльність людей.	13	3				10
Тема 2. Планування з питань цивільного захисту. Методика підготовки і проведення занять, розробка плану-конспекту для проведення занять з ЦЗ.	12	2	2			8
Тема 3. Прогнозування, оцінка обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Захисні споруди ЦЗ. Засоби індивідуального захисту населення. Захист населення в надзвичайних ситуаціях.	17	2	3			12
Тема 4. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС. Осередок радіоактивного, хімічного та біологічного ураження. Заходи щодо захисту населення при катастрофічних затопленнях. Методика оцінки збитків від наслідків НС.	14	4				10
Тема 5. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС	20	2	6			12
Тема 6. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС, Функції у сфері цивільного захисту. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС	14	3	3			8
Разом	90	16	14			60

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Навчальним планом не передбачені

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема	Кількість годин очна/заочна
1	Планування з питань цивільного захисту. Методика підготовки і проведення занять, розробка плану-конспекту для проведення занять з ЦЗ. Дії викладачів і учнів у надзвичайних ситуаціях. <i>(Опанувати навичками розробки плану-конспекту для проведення занять з цивільного захисту, та методики дій викладачів і учнів у надзвичайних ситуаціях.)</i>	2/0
2	Прогнозування, оцінка обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Що потрібно робити і як діяти під час застосування зброї масового знищення. Захисні споруди ЦЗ (сховища, простіші укриття та їх оснащення). Засоби індивідуального захисту населення. <i>(Відпрацювання навичок застосування індивідуальних засобів захисту: протигазів, респіраторів тощо)</i> .	3/0
3	Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. <i>(Відпрацювання навичок проведення реанімаційних заходів шляхом штучного дихання та закритого масажу серця . Десмургія, загальні правила бинтування. Відпрацювання навичок тимчасової зупинки кровотечі: накладання давлючої пов'язки, методика та правила накладання джгута та закрутки)</i> .	6/0
4	Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС, Функції у сфері цивільного захисту. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. <i>(Сформувати заходи надання психологічної долікарської допомоги потерпілим у разі НС, скласти план дій)</i> .	3/0
Усього годин		14/0

7. ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Лабораторні заняття не передбачені

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми самостійної роботи	Кількість годин очна/заочна
1	Тема 1. Питання правового регулювання цивільного захисту у Кодексу цивільного захисту України від 01.07.2013р. <i>(опрацювання лекційного матеріалу «Кодекс ЦЗ України 2013р» , письмові відповіді на контрольні питання)</i> .	10/0
2	Тема 2. Загальна характеристика можливих наслідків надзвичайних ситуацій в Україні. Надзвичайні ситуації терористичного походження. <i>(опрацювання лекційного матеріалу, скласти таблицю НС, які можуть виникнути на території України)</i> .	8/0

3	<p>Тема 3. Практичне розв'язання типових задач щодо оцінки обстановки: Приведення рівнів радіації до одного часу після ядерного вибуху. Визначення можливих доз опромінення при діях на місцевості, яка заражена радіоактивними речовинами. Визначення допустимої тривалості перебування людей на зараженій місцевості. Визначення меж осередку хімічного ураження, площі зон зараження типу ОР (СДОР). Визначення стійкості ОР на місцевості та техніці. Визначення ймовірних втрат робітників, службовців, населення й особового складу формування в осередку хімічного ураження. <i>(опрацювання лекційного матеріалу та розв'язання типових задач щодо оцінки обстановки в радіаційному та хімічному осередках ураження).</i></p>	12/0
4	<p>Тема 4. Захисні споруди цивільного захисту. Класифікація захисних споруд і вимоги до них. Організація укриття населення в захисних спорудах. Засоби індивідуального захисту в надзвичайних ситуаціях. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. <i>(опрацювання лекційного матеріалу, ознайомлення з методикою виконання практичних робіт, розрахункові роботи, підготовка звіту)</i></p>	10/0
5	<p>Тема 5. Розробка студентами плану-конспекту для проведення занять з цивільного захисту <i>(відповідно до індивідуальних завдань, які передбачені програмою навчання населення).</i></p>	12/0
6	<p>Тема 6. Послідовність проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в осередках ураження. Організація радіаційної розвідки, дозиметричного й хімічного контролю. Управління формуванням ЦЗ у ході робіт, взаємодія з сусідніми формуваннями. <i>(опрацювання лекційного матеріалу, скласти таблицю дозиметричних приборів і засобів хімічного контролю в осередках ураження).</i></p>	8/0
Разом		60/0

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу виконується у бібліотеці, навчальних аудиторіях і лабораторіях кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти, комп'ютерних класах університету, а також у домашніх умовах.

Самостійна робота студентів під час вивчення даної навчальної дисципліни включає теоретичну підготовку з окремих тем курсу, що вивчаються в порядку самостійної роботи, а також підготовку до практичних занять.

До самостійної роботи відноситься: підготовка до лекцій, практичних занять.

Обов'язковою складовою для оцінки виконання самостійної роботи здобувача вищої освіти є підготовка індивідуального навчально-дослідного завдання: скласти алгоритм дій у двох надзвичайних ситуаціях різного походження. Алгоритм має складати інструкції для працівників галузі щодо поведінки «До» (профілактика НС), «Під час», «Після» надзвичайної ситуації. Завдання виконується у вигляді таблиці, з позиції керівника установи галузі.

Студент може самостійно обрати завдання, які він готовий виконати для того, щоб дібрати бали, яких не вистачає, або для роботи під час аудиторних занять: самостійна підготовка доповідей (5 балів); опрацювання та підготовка відеоматеріалів з дисципліни (5 хвилин відеореферату – 10 балів кожному учаснику відеопрокату), робота в мережі Інтернет (добір матеріалів, статистики, даних зі світу – 5 балів), складання тестів (20 запитань – 10 балів), кросвордів (20 запитань – 10 балів), ситуаційних завдань (1 ситуаційне завдання – 2 бали); участь у науково-практичних конференціях за тематикою дисципліни (10 балів заочна участь; 20 балів очна участь з отриманням сертифікату).

Результати самостійної роботи оцінюються під час поточного і періодичного контролю на лекціях і практичних заняттях.

Індивідуальне самостійне завдання (ІСЗ) з курсу «Цивільний захист» – це один з видів самостійної роботи здобувача вищої освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІСЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Орієнтовна структура ІСЗ – у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Підготовка доповіді у вигляді презентації в програмі POWER POINT. Тему здобувач обирає з наведеного переліку «Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни «Цивільний захист».

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано в таблиці.

Таблиця 1

Критерії оцінювання ІСЗ у вигляді реферату

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності теми, формулювання мети та завдань.	5 балів
2.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, статистичних даних з досліджуваної теми в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5 балів
3.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел).	5 бали
4.	Підготовка доповіді у вигляді презентації у програмі POWER POINT, наявність відеоматеріалів.	5 балів
Разом		20 балів

Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни «Цивільний захист»

1. Методика підготовки і проведення занять з ЦЗ.
2. Надзвичайні ситуації в мирний та в воєнний час, їх характеристика та причини виникнення.
3. Основні принципи і способи захисту населення під час виникнення надзвичайних ситуацій в умовах мирного часу та особливий період .
4. Формування «Тривожної валізи» і аптечки для надання першої домедичної допомоги.
5. Характеристика стихійних лих, аварій, катастроф, їх наслідки.
6. Фактори ядерного вибуху, що вражають, їх особливості Особливості радіоактивного ураження місцевості у випадку аварії наАЕС. Оцінка радіаційної обстановки.
7. Радіаційне забруднення навколишнього середовища та його вплив на здоров'я людини.
8. Осередок хімічного зараження та його вплив на здоров'я людини. Оцінка хімічної обстановки.
9. Осередок бактеріологічного (біологічного) ураження.
10. Основні принципи і способи захисту населення під час виникнення надзвичайних ситуацій в умовах мирного часу та особливий період .

11. Сховище, улаштування та призначення приміщень. Протирадіаційні укриття. Укриття найпростішого типу.
12. Індивідуальні засоби захисту (для захисту органів дихання та шкіри). Підручні засоби захисту органів дихання (респіратори, маски, пов'язки).
13. Надзвичайна ситуація воєнного характеру. Алгоритм дії при артобстрілах та бомбардуванні.
14. Евакуація населення при надзвичайній ситуації воєнного характеру. Права і обов'язки цивільних
15. Дезактивація і організація, дезінфекція, дезінсекція, дератизація,дегазація.
16. Санітарна обробка людей (часткова і повна). Обробка території,споруд і техніки.
17. Послідовність проведення робіт з наданням допомоги потерпілим і життєзабезпечення населення в зонах ураження.
18. Перша долікарська допомога, надання її потерпілим під час транспортування уражених і хворих.
19. Кровотеча. Види і способи зупинки кровотечі.
20. Надання першої допомоги при переломах, травмах, ураженнях.
21. Надання першої допомоги під час рятування людей із зруйнованихспоруд, завалів.
22. Опіки. Термічні і хімічні. Перша допомога.
23. Надання першої допомоги при ушкодженнях м'яких тканин, суглобівта кісток.
24. Надання першої допомоги при отруєнні сильнодіючими отруйними речовинами (СДОР)
25. Організація евакуації учнів та студентів із зон ураження.

9.ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (16/0 год.) та практичних занять (14/0 год.), організації самостійної роботи студентів (60/0 год.) Години вказано відповідно для очної (денної) та заочної форм навчання.

Методи навчання

Під час проведення лекційних занять будуть застосовуватись наступні методи навчання:

- **Словесні:** лекції (традиційні, проблемні, лекції-візуалізації) із використанням мультимедійних технологій, пояснення, розповідь, бесіда, обговорення проблемних ситуацій, мозковий штурм, аналіз відео- і фотоматеріалів, обмін думками, захист доповідей.
- **Наочні:** спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Під час проведення практичних занять будуть застосовуватись такі методи навчання:

- **Практичні:** вправи; відпрацювання практичних навичок надання першої долікарської допомоги; розв'язання ситуаційних задач; виконання практичних робіт.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ І МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ (У Т. Ч. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ)

Оцінювання

Навчальна дисципліна « Цивільний захист» незалежно від загальної кількості годин та кількості модулів, оцінюється за 100 – бальною шкалою.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного та періодичного контролю. Змістовий модуль включає бали за роботу здобувача на лекційних та практичних заняттях (усне опитування, робота в групах, тестовий контроль знань, модульна контрольна робота), виконання самостійної роботи. Усі види робіт (практичні роботи, доповіді/презентації, їх захист, виконання практичних навичок, творчі завдання тощо, які виконує здобувач за визначеною тематикою) обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Поточний контроль проводиться у вигляді усного опитування (індивідуальне, фронтальне, співбесіда), оцінювання розв'язання розрахункових задач, оцінювання виконання практичних навичок; оцінювання виконання самостійної роботи,

доповідей/презентацій.

Періодичний контроль - контрольна робота за змістовим модулем у формі письмових тестових завдань. Періодичний контроль здійснюється у вигляді тестування через Google форми із автоматичним підрахунком балів.

Підсумковий контроль – залік.

Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки за поточний і періодичний контроль та за індивідуальне самостійне завдання (ІСЗ).

Схема розподілу балів:

Максимальна кількість балів за поточний контроль - 40.

Максимальна кількість балів за періодичний контроль - 20.

Максимальна кількість балів за індивідуальне самостійне завдання (ІСЗ) – 20.

Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу - 20.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички

	елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причиннонаслідкових зв'язків і формулювання висновків.	виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Роль і завдання ЦЗ в сучасних умовах мирного і воєнного часу у відповідності Кодексу «Про цивільний захист України» від 01.07.2013 р.
2. Основні принципи організації ЦЗ. Організація ЦЗ на об'єктах
3. Організація ЦЗ в закладах освіти. «Захист вітчизни» в ЗОШ.
4. Надзвичайні ситуації мирного та особливого періоду, їх кваліфікація.
5. Характеристика стихійних лих, аварій, катастроф, їх наслідки.
6. Фактори ядерного вибуху. Особливості радіоактивного ураження місцевості у випадку аварії на АЕС. Оцінка радіаційної обстановки.
7. Осередок хімічного зараження. Засіб і способи вживання отруйних речовин на об'єктах народного господарства. Оцінка хімічної обстановки.
8. Осередок бактеріологічного (біологічного) ураження.
9. Стисла характеристика основних інфекційних захворювань. Епідеміологічний осередок зараження особливо небезпечними інфекційними захворюваннями.
10. Оцінка пожежної обстановки.
11. Основні принципи і способи захисту населення під час виникнення надзвичайних ситуацій в умовах мирного часу та особливий період.
12. Кваліфікація захисних споруд за призначенням, захисною спроможністю, обладнанням.
13. Сховище, улаштування та призначення приміщень. Протирадіаційні укриття.
14. Укриття найпростішого типу. Щілини (відкриті і перекриті), їх захисні якості і улаштування.
15. Індивідуальні засоби захисту. Призначення і види захисту одягу. Застосування звичайних предметів одягу для захисту шкіри.
16. Підручні засоби захисту органів дихання (респіратори, маски, пов'язки). Призначення і устрій протигазів (фільтруючого ГП-5, ГП-7, ізолюючого ПП-4, ПП-5), правила користування протигазами.
17. Евакуація населення, її значення, організація. Евакооргани. Їх функції.

18. Забезпечення проведення розосереджування і евакуації (транспорт, медицина, життєзабезпечення і працевлаштування евакуйованих).
19. Дезактивація і організація, дезінфекція, дезінсекція, дератизація, дегазація.
20. Санітарна обробка людей (часткова і повна). Обробка території, споруд і техніки.
21. Методика підготовки і проведення занять з ЦЗ.
22. Основи організації проведення рятувальних невідкладних робіт – цілі, завдання.
23. Послідовність проведення робіт з наданням допомоги потерпілим і життєзабезпечення населення в зонах ураження.
24. Перша долікарська допомога, надання її потерпілим під час транспортування уражених і хворих.
25. Кровотеча. Види і способи зупинки кровотечі.
26. Надання першої допомоги при переломах, травмах, ураженнях.
27. Опіки. Термічні і хімічні. Перша допомога.
28. Надання першої допомоги при отруєнні сильнодіючими отруйними речовинами (СДОР).
29. Організація евакуації учнів та студентів із зон ураження.
30. Організація життєзабезпечення учнів та студентів в районі евакуації

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль						Індивідуальне самостійне завдання	Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
10	10	10	10	10	10		
Контрольна робота за змістовним модулем 1 – 20						20	100

T1, T2 ... T6 – теми змістового модулю

Примітка: Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу. Тестові письмові завдання для модульної контрольної роботи складаються з 20 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 1 бал.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	---

13. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма
2. Силабус.
3. Тексти лекцій
4. Бурденюк Р. В. Медицина катастроф та медико-санітарна підготовка: Практикум для студентів природничих спеціальностей денної та заочної форм навчання» / Бурденюк Р. В., Гвоздій С.П. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 104 с.
5. Баштан С.О. Основи медичних знань: Практикум для студентів педагогічних спеціальностей данної та заочної форм навчання / С.О. Баштан, С.П. Гвоздій, В.В. Пенев. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 88с.
6. Гвоздій С. П. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях: поранення, переломи, вивихи: Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисциплін «Медико-санітарна підготовка», «Основи медичних знань», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / С. П. Гвоздій, Л. М. Поліщук. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 48 с.
7. Гвоздій С.П., Поліщук Л.М. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Частина І. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в надзвичайних ситуаціях. Видавництво ОНУ, Одеса, 2013. 32 с.
8. Добрава В.Л. Прогнозування, оцінка та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження Методичні вказівки до практичного заняття для студентів усіх спеціальностей з дисципліни Цивільний захист. Частина 2. / В.Л. Добрава. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова», 2014. 37 с.
9. Поліщук Л.М. Принципи поведінки під час аварій на різних видах транспорту // Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності: Методичні рекомендації. Електронний збірник / За загальною редакцією С.П. Гвоздій; колектив авторів. – Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2016. – С.228 - 238. Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/29612>
10. Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності: метод. рек. / О. І. Бурденюк, Л.М. Поліщук [та ін.]; за заг. ред. С. П. Гвоздій; ОНУ ім. І.І. Мечникова, Біол. ф-т, каф. медичних знань та безпеки життєдіяльності. – Одеса: Букаєв В. В., 2016. – 389с.

14. Рекомендована література

Основні законодавчі та нормативно-правові акти.

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96-ВР: URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кодекс Цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
3. Правила пожежної безпеки в Україні: Наказ МВС України від 30 грудня 2014 № 1417: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>.
4. Указ Президента України “Про систему реагування на надзвичайні ситуації на водних об’єктах” від 15.06.01 № 436/2001.

Основна

1. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту:

Навч. посібник / Львів, 2010. 384 с.

2. Гвоздїй С.П. Вивчення ефективності навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Монографія. // Гвоздїй С.П., Пенів В.В., Баштан С.О., Поліщук Л.М. та ін.; за заг. ред. Гвоздїй С.П. Одеса: Одеський національний університет, 2021. 345 с.

3. Губачов, Олександр Ілліч. Безпека життєдіяльності та цивільний захист [Текст]: навч. посіб. / О. І. Губачов [та ін.]; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського, Навч.-наук. ін-т мех. інженерії, трансп. та природнич. наук. Кременчук: НОВАБУК, 2022. 269 с.

4. Кобилянський, Олександр Володимирович. Охорона праці в галузі та цивільний захист [Текст]: лаб. практикум / О. В. Кобилянський, С. В. Дембіцька; Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ, 2017. 129 с.

5. Лазуткін, М. І. Термінологічний словник. Охорона праці. Цивільний захист [Текст] - Терминологический словарь. Охрана труда. Гражданская защита и безопасность жизнедеятельности -Terminological dictionary. Occupational safety and health. Civil protection and life safety / М. І. Лазуткін, Г. І. Слинько, М. О. Журавель; Запоріж. нац. техн. ун-т. 2-ге вид., допов. Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. 153 с.

6. Левчук, Катерина Олександрівна. Цивільний захист [Текст]: навч. посіб. Для студентів ВНЗ / К. О. Левчук, Р. Я. Романюк, А. О. Толок; Дніпродзерж. держ. техн. ун-т (ДДТУ). Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2016. 324 с.

7. Охорона праці в галузі та цивільний захист [Текст]: навч. посіб. / [В. М. Курепін та ін.]; Миколаїв. нац. аграр. ун-т. Миколаїв: МНАУ, 2020. 275 с.

8. Плис, Михайло Михайлович. Безпека життєдіяльності та цивільний захист. Наочні матеріали [Текст]: навч. посіб. / Плис М. М., Плис М. М. [мол.]; [за ред. О. А. Півоварова, д-ра техн. наук, проф.]; ДВНЗ "Укр. держ. хім.-технол. ун-т". Дніпро: ДВНЗ УДХТУ, 2017. 71 с.

9. Стеблюк, Микола Ілліч. Цивільна оборона та цивільний захист [Текст]: підручник / М. І. Стеблюк. 2-ге вид., переробл. К.: Знання, 2010. 488 с.

10. Цивільний захист [Текст]: конспект лекцій для студ. всіх спец. і форм навчання / [В. О. Васійчук та ін.; за ред. В. Є. Гончарука]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2011. 208 с.

Додаткова література

1. Цивільний захист. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітньокваліфікаційним рівнем «магістр» / А.І. Ткачук, О.В. Пуляк. – Перевидання, доповнене та перероблене. – Кропивницький: ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2017. – 144 с.
2. Садковий В.П. Державне управління в сфері формування освітніх стандартів підготовки фахівців цивільного захисту України: монографія / В. П. Садковий. – Х: НУЦЗУ, 2013.-238с.
3. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету міністрів № 1052 від 16 грудня 2015 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-п>
4. Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту[Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів № 443 від 26 червня 2013 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2013-п>
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 березня 2013 року «Питання протидії загрозам і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 265 від 15 травня 2013 року. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/2652013-15303>.
6. Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту Міністерства освіти і науки України на 2021 рік [Електронний ресурс]: Постанова міністерства освіти і науки України на 2021 рік" від 01.02.2021 № 130 – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/civilnij-zahist-ta-bezpeka-zhittiyediyalnosti>

7. Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на 2020 рік [Електронний ресурс]: Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 18 грудня 2019 р. № 1316-р – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-osnovnih-z-a1316r>.
8. Ризик-менеджмент використання обладнання та технологій: навч. посібник для студентів спеціальності 263 «Цивільна безпека», освітня програма «Охорона праці» / В.В. Березуцький. Харків: ФОП Панов А.М. 2020. 424 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
6. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. www.nmr-czbsd.edukit.od.ua – Науково-методичної ради з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності населення Одеської області.